

Limburgse huisartsen zijn blij dat ook zij eindelijk gehoord worden: ‘Het is bij ons al weken code zwart’

DDL 041221 door Serge Sekhuis

Nergens liep het aantal coronabesmettingen afgelopen weken zo hard op als in Limburg. Door de toestroom van Covid-patiënten én een hoog verzuim onder het personeel stukt het niet alleen in de ziekenhuizen, maar ook bij de huisarts, in de thuiszorg en in de verpleeghuizen. De frustratie groeit, omdat de zorg niet meer geleverd kan worden die mensen wél nodig hebben.

De Limburgse ziekenhuizen waarschuwen dat ze pal voor code zwart staan. Oorlogssituaties. Triage: voor welke acute patiënt hebben we nog wél een bed en voor wie niet meer? De Heerlense huisarts Jan Palmen reageert nuchter: „Vergelijkbare keuzes maken wij hier al weken”. Noodgedwongen.

„Als ik de longarts bel over een patiënt die eigenlijk naar het ziekenhuis moet, is de eerste vraag: Hoe oud is hij of zij? Wat is de meerwaarde? Gaan we hem of haar nog aan de beademing leggen? Er is geen bed. Men voert een ontmoedigingsbeleid, precies zoals tijdens de eerste golf. Legt het terug op ons bord. Ga maar een slechtnieuwsgesprek aan: mevrouw of meneer, weet u zeker dat u nog naar het ziekenhuis wil als de kans op overleving erg klein is. We kunnen ook zuurstof aan huis regelen. Zo hebben we vorig jaar code zwart op de ic's voorkomen en zo gaat het nu weer.”

Jan en Esther Palmen zijn al dertig jaar een paar. Sinds tien jaar werken ze ook samen als huisarts in Medisch Centrum Aarveld, midden in de gelijknamige wijk aan de rand van Heerlen. Al weken is het spitsuur. Patiënten die zich zorgen

maken, over corona of andere klachten. Klachten waarmee ze, nu het ziekenhuis de reguliere zorg weer tot het minimum heeft afgeschaald, bij de huisarts komen: de poortwachter van de zorg. Sommigen met meer geduld dan anderen. Drammen is dagelijkse kost. Vooral vragen over de boostervaccinaties en testen vragen veel van de assistentes.

Vastgelopen

De enorme toevloed van coronapatiënten heeft niet alleen de ziekenhuizen in crisis gestort, de hele keten is vastgelopen. „De kracht van de eerstelijnszorg is onze samenwerking en juist die stukt nu”, zegt Esther. „Het ziekenhuis stuurt patiënten te vroeg naar huis. Vervolgens is er geen of te weinig thuiszorg; al draaien medewerkers daar dubbele diensten. Het verzuim is er gewoon te hoog. In het hospice, hier vlakbij, staan drie bedden leeg. Schrijnend. De vrijwilligers waar zij op draaien, blijven weg. Ze zijn zelf ziek of bang dat te worden. Mensen sterven thuis, alleen.”

Het huisartsenpaar vertelt over een man die met Covid-19 was opgenomen bij Zuyderland en, nog in zijn rolstoel, werd ontslagen. „Hij lag thuis op de bank, het kostte te veel tijd om thuiszorg geregeld te krijgen. Drie dagen later is hij uitgedroogd en in shock naar de ic gebracht. Ik ben bang dat hij het niet gaat redden.” Jan trekt het zich zichtbaar aan. „Er wordt verwacht dat wij als huisarts een vinger aan de pols houden, maar ik kan niet op drie plekken tegelijk zijn.”

Corona heeft ook in hun groepspraktijk toegeslagen. „We werken hier met veertien mensen: artsen, ondersteuners, assistenten. Drie zijn er ziek. Drie mensen die je eigenlijk niet kunt missen.”

De Heerlense huisartsen Jan en Esther Palmen. Foto: Bas Quaedvlieg

Onmacht

De Palmens zijn blij dat ze na al die weken eens hun hart kunnen luchten. Ze vertellen dat ze hun uiterste best doen om het allemaal bij te benen, maken lange dagen en hebben eenmaal thuis geen rust. „Je trekt hier fysiek wel de deur achter je dicht, maar met een knoop in je maag, want de zorg wordt niet overgenomen. Mensen in de kou laten staan, dat kan ik niet.”

Soms zijn er, ook bij de huisarts, tranen. Gevoelens van onmacht. „Vorige week kwam ik thuis bij een oudere dame. Ze lag in haar eigen urine in bed. Vervuild. Geen mantelzorg, geen thuiszorg. Ik heb de familie gebeld, die durfde niet te komen want ‘mam heeft corona’. Je gelooft het niet, maar het gebeurt. Ik heb haar onder de douche gezet, verzorgd en het bed verschoond. Nee, dat is niet mijn taak, maar ik kon niet anders. Als mens. Dan kom je thuis en weet je: die mevrouw ligt nog steeds alleen. Dat knaagt, en dat gevoel went nooit.”

„De ziekenhuizen met hun handige communicatiejongens en aansprekende filmpjes. Zij krijgen hun boodschap goed over de Bühne, ons heeft afgelopen tijd niemand gehoord. Tot er ergens een steen door de ruit gaat.” Zover is het in Heerlen gelukkig nog niet gekomen, maar regelmatig lopen ook op het spreekuur van Jan en Esther Palmen de emoties op. Korte lontjes, ongeduld, frustratie.

„En ik snap dat ook”, zegt Jan. „Die mevrouw met een tumor in haar borst, wier operatie eigenlijk binnen zes weken had moeten plaatsvinden maar al drie keer is uitgesteld. Ze is boos en vraagt mij om een oplossing. ‘Kunt u niet zorgen dat ik elders terecht kan?’ Dus bel je het ziekenhuis nog eens, waar je soms niet eens iemand aan de lijn krijgt. Het enige wat ik uiteindelijk tegen zo’n patiënt kan zeggen is: kom volgende week terug, zo blijft ze in elk geval voor mij in beeld. Wij huisartsen zijn het begin van de zorg, via ons word je verwezen naar specialistischer zorg. Nu zijn we vooral het putje, het eindpunt. Het ziekenhuis kan nee zeggen, voor ons is dat veel moeilijker. Want als wij het niet oppakken, wie dan wel?”

Schreeuwers

„Patiënten met angststoornissen, we merken duidelijk hoe hun problemen steeds groter worden. De klachten verergeren. De eenzaamheid groeit, ook hier in de wijk. Mensen lijden in stilte, achter de voordeur. Het is net als altijd bij een ramp: de hardste schreeuwers worden als eerste gehoord. Maar dat betekent niet dat zij ook het ernstigst gewond zijn”, weet Jan Palmen, die ooit als militair arts werkte.

En ja, ook hier duiken ze op: mensen die weinig vertrouwen hebben in de overheid, en dus ook weinig in het corona- en vaccinatiebeleid. „Ik heb ze al voor me horen vloeken en verwensen: ‘jij bent over een paar jaar dood, want jij hebt nu ook die chip in je lijf’. Er zijn mensen die dat écht geloven. Voor

zulke discussies heb ik dus geen tijd. Dan zeg ik: gaat u maar liever naar een andere dokter.”

„Onder druk van corona én het ziekteverzuim is onze keten van samenwerking in de eerstelijnszorg gebroken, maar de zorgvraag blijft bestaan. De werkdruk was voor de pandemie al hoog, maar dat de boel afbrokkelt wordt nu wel erg pijnlijk duidelijk”, aldus Esther. Ze hebben het er de laatste tijd vaker over: ‘hoe lang houden we dit nog vol? „Zulke gesprekken, het is voor het eerst nu dat we die samen voeren.”

Bureaucratie

Waar blijft de inspectie, vragen ze zich hardop af, en waar blijven de overheden met plannen om de zorgwerknemers overeind te houden? Er komen zoveel taken bij, maar we zijn met steeds minder hulpverleners. Intussen gaat er niets van de regeldruk en bureaucratie af. Wie roept er na twee jaar Covid: ‘stop, dit kan zo niet langer?’ Die eindeloze discussies steeds over maatregelen, mondkapjes, prikken en nu booster. In tijden van oorlog heb je snelle beslissers nodig. Daadkracht. En hoe gaat het straks, met alle inhaalzorg? Van uitrusten komt voorlopig niets. Kabinet: maak een marshallplan post-corona.”

De Palmens komen nog even terug op hun schets van een gesprek met de longarts in het ziekenhuis, dezer dagen. Geschrokken van hun eigen felheid. Want ja, er wordt getrieerd, maar dat gebeurt écht wel zorgvuldig. „De discussie gaat over ‘wat is nog de meerwaarde’ als we deze patiënt opnemen op de ic, nu daar zo’n krapte is. Als iemand al kampt met hartfalen of ander onderliggend lijden. Als je kunt inschatten dat hij of zij, ver in de negentig, in dat ic-bed na een paar dagen zal overlijden: leg je daar dan niet liever een jonger iemand met meer kansen op herstel in? Zulke overwegingen worden gemaakt, die gesprekken heb ik hier in de spreekkamer. Maar kom dan niet met de gotspe ‘we staan kort voor code zwart’. Want het gebeurt gewoon al.”

Behalve moeite met doorverwijzing van patiënten richting het ziekenhuis stukt het ook de andere kant op. „Mijn collega heeft vanmiddag 3,5 uur zitten bellen met alle verpleeghuizen in de regio om iemand ondergebracht te krijgen. Het is nog steeds niet gelukt.” Ook daar komen ze handen tekort door de uitval van personeel. Verplegenden en verzorgenden die zelf ziek zijn, thuis in quarantaine moeten blijven of al eerder tijdens de pandemie opgebrand en overwerkt raakten.

De verpleegkundigen Dennis Moes (links) en Joury Hambloch met een bezoeker in beschermende kledij voor de deur naar de corona-afdeling in Elvira-Leontine. Foto: Bas Quaedvlieg

Dementerenden

In verpleeghuis Elvira-Leontine in Amstenrade dachten ze tot voor kort de ‘coronadans’ te zijn ontsprongen. Vier weken geleden ging het er alsnog flink mis met het virus. Wie het

binnenbracht, geen idee. Maar snel ging het vervolgens wel. Op de afdelingen Klaproos en Klaver woonden 71 dementerenden, achttien van hen stierven aan corona. „Dit weekend waren het er vijf in 24 uur. De uitvaartondernemer die de lichamen kwam halen, in beschermend pak, stopte ze in bodybags en stapelde ze twee bij twee op in de wagen”, zag Dennis Moes (38), verpleegkundige én zorgmanager. Het zijn cijfers en beelden die beklijven.

Op de afdeling Leeuwerik van zijn collega Joury Hambloch raakten zeventien van de twintig bewoners besmet. „Natuurlijk zijn wij, net als zoveel anderen, verrast dat dit is gebeurd. Iedereen is hier dit voorjaar geprikt. We waanden ons veilig, de bewoners beschermd. Nu blijkt dus dat die vaccins veel minder lang werkzaam blijven dan gedacht.” De stille ramp die zich in de eerste coronagolf voltrok, toen de ziekenhuizen lang het crisisbeeld bepaalden en het CBS in Limburg een oversterfte telde van 63 procent, heeft zich onverwacht herhaald. Actueel gaat het virus rond in bijna twee derde van alle tehuizen in Zuid-Limburg.

Coronaziekenhuis

Moes en Hambloch gaan voor in een korte rondleiding. Naar het deel van hun verpleeghuis dat is ingericht als tijdelijk coronaziekenhuis. Want dat is het, een ziekenhuis in het klein, zo vertellen ze. „Hier concentreren we alle besmette bewoners; sommige zieker dan andere. Er zijn mensen die nog gewoon rondlopen of in een stoel zitten, anderen liggen doodziek in bed. Compleet met zuurstof en een morfiepomp. Precies zoals in het ziekenhuis.” Wachtend op herstel, of het einde.

Dat laatste heeft alles te maken met de afspraken die eerder al met de partner of familie gemaakt zijn. Als het zover is, wil vader of moeder dan nog naar de ic? Moet ‘alles nog worden gedaan’? Of is de keuze dan dat het bij geen hoop op volledig herstel ‘genoeg is geweest’? „In dat geval zetten we hier in ons

ziekenhuis een traject van versterving in”, vertelt locatiemanager Greet Hendrickx.

Het is wennen, voor iedereen bij Elvira-Leontine. Aan de nieuwe emoties en omstandigheden. „Op onze corona-afdeling moeten we zorghandelingen verrichten die normaal maar eens per twee, drie maanden passeren. Veel van de mensen die nu zijn getroffen door het virus, wonen hier al jaren. Je hebt een band met ze opgebouwd. Elke dag als ik hier kom, vraag ik me af: zou iedereen er nog zijn, wie is er vannacht overleden? Sommige bewoners zijn er echt ernstig aan toe, ze liggen te happen naar adem. Vreselijk om te zien. Je leest dat mensen die gevaccineerd zijn vaak minder ernstig ziek worden. Nou, ik zie eerlijk gezegd weinig verschil. Het is zo schrijnend.”

Goed ingepakt blijft de familie, ook in het ‘ziekenhuis’ hier, welkom om op bezoek te komen. „Sommige kinderen, zelf immers al in de zestig of zeventig, durven dat niet aan. Bang dat ze tóch besmet raken. Deze week nog nam een familie afscheid van vader, veilig vanachter het raam. Stel je voor. Ja, dan rolt er ook bij mij wel eens een traan over de wangen. Je zorghart huilt, van onmacht en frustratie.”

‘Handjes’

Elders in Elvira-Leontine heerst totale stilte en duisternis. Door het groot aantal sterfgevallen zijn er nogal wat bedden vrijgekomen. Tien zijn er gereserveerd voor als het aanstonds mis zou gaan in het ziekenhuis: code zwart. „Dan kunnen we hier een overloop opvangen van patiënten die te goed zijn voor het ziekenhuis maar te slecht om al naar huis te gaan. Alles staat klaar”, wijst Hendrickx, die hoopt dat er alsdan ook genoeg ‘handjes’ zijn. Want het virus heeft de voorbije weken ook gaten geslagen in het personeelsbestand.

„Na de herfstvakantie heb ik het moeten redden met de helft van mijn afdelingscollega’s: zeventien van de dertig waren

ziek”, weet Joury. Hij prijst de flexibiliteit van de overblijvers: mensen werken tot elf uur ’s avonds en om zeven uur ’s ochtends staan ze hier weer. De meeste van de zeventien zieke collega’s zijn overigens weer aan de slag. Een collega niet, ze was eigenlijk al met pensioen maar plakte er voor corona nog een jaar aan vast. Het virus heeft haar behoorlijk serieus te pakken.”

Deze week is ook in Amstenrade gestart met het zetten van de boosterprik, zowel bij de bewoners als het personeel. „Grote vraag is: zal die genoeg beschermen, ook tegen de nieuwe omicron-variant, die toch weer flink anders én besmettelijker zou zijn. Het blijft spannend. Hoeveel golven komen er nog? Zitten we volgend jaar winter weer zo met corona? Wanneer is het klaar?”